

CONCHYLIOLOGISCHE VERENIGING
„GLORIA - MARIS”
ANTWERPEN

AANGESLOTEN BIJ HET KONTAKTKOMITEE VAN DE KRINGEN VOOR
NATUURSTUDIE EN NATUURBESCHERMING IN HET ANTWERPSE
VLIZ (VZW)

de JAARGANGS INSTITUUT VOOR DE ZEE
FLANDERS MARINE INSTITUTE
REDACTIE : Oostende - Belgium
ANTOINE VEREYCKEN

67231

SECRETARIAAT

Heer van Bergenstr. 1.
Antwerpen 1.
Telefoon : 33 68 18

F E B R U A R I 1 9 6 6

nr. 2

VERSLAG VAN DE MAANDVERGADERING VAN ZONDAG 9 JANUARI 1966

De eerste maandvergadering van 1966 werd door een 70-tal leden en jeugdleden bijgewoond en iedereen wenste iedereen het traditionele voor het zo pas gestarte jaar, waarbij het bestuur zich bij monde van zijn secretaris, die de vergadering opende, aansloot. De jeugdleden vergaderden deze maal apart in hun lokaal, waar zij zich speciaal bezighielden met een schelpenkwis en dito kimpelen onder de leiding van de dames Vereycken en Declercq.

Secretaris las vervolgens een schrijven voor dat hij namens de vereniging had gezonden aan de heer Paul Van de Sande, ter gelegenheid van zijn 2e vertrek naar de Zuidpool en waarbij hem alle succes en volharding werd toegewenst. De antwoordbrief die de heer Van de Sande ons hierop toezond was er een van welgemeende dank voor die attentie en hoop op een volledig slagen, ons landje ter ere.

Hierna verleende secretaris het woord aan Voorzitter Van Cleemput, die van deze gelegenheid dankbaar gebruik maakte om leden en bestuur van harte te danken voor de mooie plant, zijn zoon en meteen ook hem en zijn echtgenote betuigd, ter gelegenheid van het huwelijk van eerstgenoemde. Hij verklaarde dat hij daaraan ten zeerste gevoelig is geweest en dit gebaar op prijs heeft gesteld. Hij beloofde verder aan de leden dat hij tijdens de maandvergadering van februari a.s. het volledig jaarprogramma zou kunnen voorleggen, natuurlijk in functie gesteld van het 5-jarig bestaan van onze vereniging.

Hierna zou de voorzitter de aanwezigen zijn talenten als lesgever en aangenaam causeur eens te meer voorleggen. Op zeer onderhoudende, vlotte en vulgaristische manier hing hij ons een beeld op van het complexe onderwerp over "DE GETIJDEN".

Na eerst de vroegere en soms misleidende stellingen ter zake te hebben toegelicht ging spreker over naar het bord om daar met een aantal schetsen de onderscheidene invloeden die spelen bij de getijden op aanschouwelijke en verstaanbare manier voor te stellen. Hij legde de nadruk op het feit dat twee gans verschillende stromingen hierbij o.m. een grote rol spelen, n.l. de zeestromingen die ontstaan door de twee passaatwinden (de N.O. en Z.W. passaten) en de getijdestromingen, beïnvloed door de aantrekkingskracht van maan en zon. Ons werd ook aangetoond door enkele praktische voor-

Chlamys opercularis Linné 1758

Een bijdrage van Ir. J. Christiaens

Kleur- en vormvariëteiten

Waarom willen we het deze maand hebben over de veelvuldige variëteiten van onze kleurrijkste schelp : de CHLAMYS (Aequipecten) OPERCULARIS ?

Niet omdat wij grote voorstander zijn om variëteiten van een bepaalde soort tot in het oneindige op te drijven. Wel omdat de "Wijde mantel", hij weze nu een Chlamys of een Aequipecten, onze belangrijkste ruilschelp is en blijft. Persoonlijk ruil ik nog niet met het buitenland doch ik kan me inbeelden dat de enige manier om deze schelp in waarde te doen stijgen er in bestaat haar bijnamen of variëteiten te vermelden. Zo kunt u in plaats van één schelp van de soort er een tiental variëteiten of meer van opzenden. Zelfs naar oude correspondenten zult u nu opnieuw Chlamys opercularis kunnen toezenden onder hun benaming van kleur- of vormvariëteit

We zullen in dit artikel uitsluitend de Atlantische Oceaan behandelen en meer in het bijzonder de schelpen die men in Oostende bij ons lid Diana, nabij de kade, kan kopen.

De gebruikte documentatie is o.a. Locard 1888 : "Monographie des espèces appartenant au Genre Pecten" en Monterosato 1906 : "Articolo sul Pecten opercularis e sue forme" Estr. dal Naturalista Siciliano nr. 7. Jongere auteurs geven over het algemeen slechts de bekende lineata als variëteit aan en we waren dus wel verplicht te grijpen naar oudere schrijvers die rond de eeuwwisseling geleefd hebben.

- 1) De TYPE-schelp : zie beschrijving in de jaargang 1964 van "Gloria-Maris" - afgebeeld op plaat 18, fig. 1 van de "Mollusques Marins du Roussillon" van Bucquoy, Dautzenberg en Dollfuss

Deze schelp kan bogen op een groot aantal kleurvariëteiten :

rosea Locard : bleekrose, monochroom (eenkleurig), onderste klep bijna wit.

albida Locard : beide schelpkleppen wit.

lutea Scacchi : helgeel, op beide kleppen nagenoeg dezelfde kleur.

violacea Scacchi : violetachtig rood, zelden monochroom, meer gekleurd bij de toppen. Vertoont donkerder concentrische zones.

sanguinea Scacchi : min of meer helderrood - monochroom.

concolor Bucquoy, Dautzenberg, Dollfuss : éénkleurig rood, rose, oranje, geel-oranje, zwavelgeel.

Deze variëteit is van latere datum dan de voorgaanden en is zeker algemener dan de variëteiten die hier werden geciteerd van Locard en Scacchi.

- bicolor Locard: twee goed gescheiden kleuren : wit en rood - rose en violet - geel en bruin, enz.
- tricolor Bucq.D.D.: drie of meerkleurige schelpen.
- radiata Locard: min of meer helderrood met veel lichtere stralen, goed gescheiden en soms gemarbreerd.
- zonata Locard: bestaat in allerlei kleuren met concentrische maar weinig duidelijke banden.
- marmorea Locard: bestaat eveneens in allerlei kleurenschakeringen met brede, duidelijk afgetekende marmertekeningen, die wit, rose, rood of bruin zijn.
- maculata Locard: bestaat in allerlei kleuren met min of meer grote vlekken (wit, rose, rood of bruin) die een onduidelijke boord (rand) hebben.
- nebulosa Locard: waarschijnlijk van latere datum dan 1888, want wordt in het bovengenoemde werk niet vermeld.
- lineata Da Costa: karmijn-rode tot rood-bruine strepen op de middelste lijn van elke rib. De rest van de schelp is wit, geel, rose of oranje (syn. var. nicolloni Dautzenberg). Deze variëteit is de best gekende.

2) VORMVARIËTEITEN :

- aspera Bucq.D.D.: de schelpoppervlakte heeft golvende, licht geschubde radiaire ribben, die zowel over de ribben als tussen de ribben doorlopen en welke de schelp ruw doen aanvoelen.
Locard vermeldt in dit verband de variëteit squamosa.
- elongata Jeffreys: hoger dan breed.
Deze variëteit heb ik aan de kade te Oostende tot nog toe niet gevonden. Het is goed mogelijk dat deze slechts alleen in Engeland te vinden is, alwaar Jeffreys ze voor het eerst opgemerkt heeft.
- tumida Jeffreys : meer gezwollen schelp dan het type. Locard noemt deze variëteit inflata
- septemvillei Dautzenberg: een weinig scheefronde, witte kleur met lichte roodachtige vlekken dicht bij de scharnieren, korte oortjes.
- monterosatoi Dautzenberg : kleine vorm met een bijna glad oppervlak en slechts licht-golvende concentrische ribben.
Dit is de subrufa van Turton, doch niet de subrufus van Pennant of Donovan, welke de gewone opercularis zijn.
Bij deze vormvariëteit is de kleurvariëteit : quinque-radiata te vinden, welke 5 witte stralen vertoont op paarse grond.

- reevei Monterosato : is de grootst gekende variëteit, welke 80 cm. breedte kan bereiken. Het is de gelijkzijdige en in het bovenste gedeelte van de bovenste (rechter) klep, gezwollen schelp die Reeve in zijn Iconographie afgebeeld heeft. De kleur is rood-bruinachtig, gemarbreerd en vertoont 5 lichter-gekleurde brede stralen. De variëteit late-radiata Monterosato is een klein specimen, behorend tot deze grote vormvariëteit. Ik bezit een grote vorm van 78 mm. hoog x 89 mm. breed die roodachtig is met concentrische donkerrode banden, doch zonder de 5 lichtgekleurde stralen.
- planata Monterosato: platte vorm en zeer dunschalige kleppen. Monterosato voegt er aan toe dat zij dezelfde sculptuur bezit als de aspera hierboven beschreven. Locard geeft de variëteit depressa op, met bijna twee gelijke kleppen en een cirkelvormige vorm. Beide variëteiten zijn waarschijnlijk dezelfde. De verhouding hoogte tot dikte van de platste schelp die ik bezit is 2,60. Normaal is deze verhouding rond de 3 voor schelpen kleiner dan 5 cm. Voor grotere schelpen daalt deze verhouding en de var. reevei, die nochtans tamelijk gezwollen is heeft voor exemplaren van 6 cm. en meer slechts 2,60 als verhouding hoogte/dikte.
- audouini Payraudeau: behoort volgens Monterosato, Dautzenberg en Payraudeau tot de Middellandsezeef fauna. Locard en Sowerby (Ill. Index pl. IX, fig. 8) vermelden deze vorm in de Atlantische Oceaan. Op de kade te Oostende heb ik nog geen gevonden. Het is een brede vorm (48 x 42) met radiaire schubben die op de ribben goed ontwikkeld zijn. Gewoonlijk rood tot bloedrood, vandaar de variëteit sanguinea Poli voor de Middellandse zee.
- transversa Clément : In 1875 (Cat. Moll. Gard.) heeft Clément deze brede variëteit beschreven. Zij is breder dan hoog. Monterosato en Dautzenberg vermelden deze variëteit slechts voor de Middellandse zee, doch geven geen verhoudingen. De breedste vorm waarover ik beschik is 61 mm. breed tegen 55 mm. hoog, en is dus 1,11, terwijl normaal deze verhouding rond de 1,05 ligt.

Oostende, 8.1.1966

J. Christiaens.

N.v.d.r.: Wij danken de heer J. Christiaens hartelijk voor dit interessant artikel en raden onze leden aan hun verzameling eens na te gaan. Bij ruiling in het buitenland moeten wij u ook de raad geven steeds te vermelden of het om een kleur- of vormvar. gaat + auteursnaam.